

Teleutaia apeikonisi stylou Ioustinianou (Drogari)=Η ξυλογραφία που εκδόθηκε στο βιβλίο του Hardmann Schedell, *Liber Chronicarum*, Νυρεμβέργη 1493, απεικονίζει το τείχος του ανακτόρου, την Αγία Σοφία, τον Κίονα του Ιουστινιανού και τον Ιππόδρομο, κατά την ημέρα μίας μεγάλης τρικυμίας που προξένησε πολλές ζημιές, το έτος 1490. Η γκραβούρα είναι η τελευταία, που δείχνει στην πραγματική της θέση, την εν λόγω στήλη και μας παρουσιάζει μια από τις πρωιμότερες εικόνες της Κωνσταντινούπολης. [πηγή: Μαρία Δρογκάρη, *Κωνσταντινούπολη*, «ω! του Κωνσταντίνου καλλίπολις εράσμια...», Γκοβόστη, Αθήνα 1990, 90 & Wolfgang Müller- Wiener, τουρκική μετάφραση του *Bildlexikon zur Topographie Istanbuls* (Wasmuth Verlag, Tübingen 1977), *Istanbul'un Tarihsel Topografyası*/ Η ιστορική τοπογραφία της Ιστανμπούλ, ΥΚΥ, Istanbul 1998, 249].

Τον περασμένο Ιούλιο οι Ρωμιοί της Πόλης έχασαν ένα μέλος της κοινότητάς τους, εξαιρετικά διακεκριμένο για την παιδεία του και το συγγραφικό του έργο, τον Στέφανο Γερασίμου. Η κοινότητα αυτή, άλλοτε πολυπληθής και πασίγνωστη για την λογιосύνη της και την πολιτισμική της παράδοση, εξακολουθεί ως σήμερα, μολονότι καθημερινά φθίνει, να παράγει συνεχιστές της πνευματικής ζωής της.

Γεννημένος το 1942 στην Κωνσταντινούπολη, ο Στέφανος Γερασίμου μετά την αποφοίτησή του από το ελληνικό γυμνάσιο, σπούδασε αρχαιολογία και αρχιτεκτονική στο Πανεπιστήμιο καθώς και στην εκεί Ακαδημία Καλών Τεχνών. Κατόπι ξεκίνησε για να συνεχίσει τις σπουδές του στην πόλη που, σύμφωνα με κάθε Κωνσταντινουπολίτη, είναι η κατ'εξοχήν πόλη του φωτός, στο Παρίσι. Εκεί πέρασε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του κάνοντας μιά λαμπρή ακαδημαϊκή σταδιοδρομία. Ωστόσο, υπήρξε κι ένα διάλειμμα, πέντε ετών, από το 1994 ως το 1999. Το πέρασε στην Πόλη ως διευθυντής του Γαλλικού Ινστιτούτου Σπουδών της Ανατολής, που στεγάζεται στο κτίριο της παλιάς γαλλικής πρεσβείας, της εποχής των σουλτάνων. Τα καθήκοντα του διευθυντή, που τα έφερε σε πέρας με μεγάλη επιτυχία, ασφαλώς απαιτούσαν ιδιαίτερο κόπο και πολλή γραφειοκρατική ενασχόληση. Παρ'όλα αυτά, ο Γερασίμου, όταν περιφερόταν μέσα σ'αυτό το τεράστιο κτίριο, ύστερα από τόσα διαβάσματα που είχε κάνει από παιδί κι από έφηβος, ύστερα από τόση μελέτη κι έρευνα που έκανε ως ακαδημαϊκός διδάσκαλος, δεν μπορεί παρά να άκουε πολλούς ψιθύρους από το παρελθόν.

Άφησε πίσω του ένα τεράστιο συγγραφικό έργο. Πάνω από τριάντα βιβλία, αρκετά από τα οποία μεταφράστηκαν σε άλλες γλώσσες, κυρίως τουρκικά και αγγλικά. Σχεδόν διακόσια άρθρα, άλλα από τα οποία δημοσιεύθηκαν σε συλλογικούς τόμους κι άλλα σε περιοδικά. Πίσω από όλα αυτά, στα οποία κυριαρχεί η ορθολογιστική σκεψη και η αυστηρή επιστημονική έρευνα, προβάλλει η πόλη στην οποία γεννήθηκε, η μοναδική Πόλη στην ιστορία και τον θρύλο.

Πολλά από τα βιβλία του είναι εκδόσεις έργων περιηγητών, που επισκέφθηκαν την Κωνσταντινούπολη, τις περιοχές του Αιγαίου και την Μικρά Ασία. Ανάμεσά τους περιλαμβάνονται ο Άραβας Ibn Battuta, ο Nicolas de Nicolay και ο Chardin, που έφτασε ως το Ισπαχάν. Οι εκδόσεις αυτές συνοδεύονται πάντα από μία εισαγωγή και πολύ χρήσιμα σχόλια. Η ενασχόληση του Γερασίμου με τους περιηγητές της Ανατολής κατέληξε στην συγγραφή ενός μεγάλου έργου «Les voyageurs dans l'Empire Ottoman», που αποτέλεσε τη διατριβή του για Doctorat d'État και που τυπώθηκε στην Άγκυρα το 1991.

Η συμβολή του Γερασίμου στη μελέτη της οθωμανικής Κωνσταντινούπολης είναι μοναδική γιατί άνοιξε νέο δρόμο στην ως τότε, κατά πάντα αξιόλογη, έρευνα που είχαν κάνει οι Έλληνες λόγιοι. Είδε την οθωμανική πρωτεύουσα σαν μία νέα οντότητα που συνέχιζε ένα μακρόχρονο παρελθόν. Το βιβλίο του για τις τουρκικές παραδόσεις σχετικά με την ίδρυση της Κωνσταντινούπολης και της Αγίας Σοφίας (γαλλική έκδοση 1990, τουρκική μετάφραση 1993, που έχει από τότε κάνει τέσσερεις εκδόσεις) θεωρείται ήδη κλασικό. Οι πολυάριθμες μελέτες του για την τοπογραφία, τη δημογραφία και τη σταδιακή πληθυσμιακή σύνθεση της Κωνσταντινούπολης, δεν περιορίστηκαν μόνο στην ελληνική κοινότητα αλλά επεκτάθηκαν και στις δύο άλλες μεγάλες κοινότητες, την αρμενική καθώς και την εβραϊκή. Οι μελέτες του (σε συνεργασία με τον Nicolas Vatin) σχετικά με τα νεκροταφεία της Πόλης φώτισαν άγνωστες πτυχές του οθωμανικού πληθυσμού κι έγινε καλύτερα γνωστή η ιστορική εξέλιξη. Ας σημειωθεί πως οι τελευταίες αυτές μελέτες βασίζονται σε τουρκικά κατάστιχα, τα οποία χρησιμοποίησε ευρύτατα ο Γερασίμου, καθώς είχε φροντίσει να μάθει σε βάθος την οθωμανική παλαιογραφία.

Με το ίδιο πνεύμα στο διάστημα της θητείας του διεύθυνε το Γαλλικό Ινστιτούτο Σπουδών της Ανατολής. Το κατέστησε χώρο όπου αναπτυσσόταν ο διεθνής διάλογος ανάμεσα στους ιστορικούς. Ενθάρρυνε την πολυφωνία περιορίζοντας ξεπερασμένες εθνικές κοινοτοπίες. Προώθησε την ιδέα να αντιμετωπίζεται η οθωμανική ιστορία και η πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας, ως ένα σύνολο που διαμορφώθηκε απλώνοντας τις ρίζες του σ'ένα πολύπλευρο πολιτισμικό παρελθόν.

Θα θυμόμαστε πάντα την δραστήρια προσωπικότητά του και την πολιτική αρχοντιά του.

Η Ελισάβετ Α. Ζαχαριάδου είναι ιστορικός-οθωμανολόγος.